

Hodnocení ve VV

Hodnocení ve VV

Jedním ze způsobů, jak vzbudit v druhém pocit viny a úzkosti, může být i nevhodně podaná kritika. Je velkým „manipulátorem“ a častým zdrojem konfliktů.

Proč hodnotíme výtvarnou činnost a její výsledky?

- Hodnocení rozlišuje věci důležité od nedůležitých a mezi důležitými odlišuje dobré od méně dobrých
- Kdo neumí určitou činnost hodnotit, ten ji ani neumí uspokojivě ovládat, nerozumí jí a nedokáže jejím prostřednictvím dost dobře obohatit ani sebe, ani druhé lidi

- hodnocení je často podkladem pro pocit úspěchu, uspokojení ...
- základní kompetencí učitele – hodnotit vždy ve prospěch žáka
- využívat ho jako výchovného prostředku
- nesleduje pouze chyby a také pouze nechválí
- motivační funkce
- autonomní koncepce – sebereflexe, sebevzdělávání a svéprávnost

Proč hodnotíme výtvarnou činnost a její výsledky?

- Hodnotíme...abychom s ní uměli lépe zacházet, lépe jí porozuměli jí...
- Hodnocení neslouží učiteli pro „škatulkování“ žáků
- Slouží žákům pro poznávání a sebepoznávání sama sebe
- Rozvíjí kritické myšlení

Výtvarná kritéria

- Abychom si při výtvarném hodnocení lépe porozuměli, potřebujeme pojmenovat jeho kritéria
- Slovní popis vždy zjednodušuje vlastnosti artefaktu a výtvarného projevu
- Základem výtvarného hodnocení je:
 - Zraková a tvůrčí zkušenost
 - Cit pro barvy, tvary, linie, objemy, povrchy ...

Hodnocení ve VV

- Výtvarné zážitky nejdou vždy popsat slovy
- Pro hodnocení neexistují striktní pravidla
- Existují tvůrčí výtvarné činnosti, kdy žádná pravidla neplatí

Kritéria hodnocení výsledku výtvarné práce

- Výraz (působivost, tvůrčí uvolněnost, dojem přitažlivost)
- + přitahuje pozornost, upoutává, je působivá, má sílu
- nezaujme, je studená

- Originalita (odlišnost od průměru – ke třídě, k vlastnímu vývoji; neobvyklost prostředků či obsahu)
- + překvapivá, zvláštní, nápaditá, dokáže rozesmát nebo rozčítit
- tuctová, nudná

- Obsah (srozumitelnost, sdělnost, bohatost)
- + obsahově bohatá, ale čitelná, ale ne prvoplánovitá a povrchní
- chudá, chaotická a nesrozumitelná, tématicky mimo

- Formát – vztahy mezi figurou a formátem
- + vyváženost rozmístění a umístění
- Práce má figury buď omezeny na malou část formátu, nevhodně umístěny, přetékají formát nebo naopak

- Kompozice – rozmístění výrazových prvků, míra harmonie, ucelenost
- + rozmanitost velikostí, tvarů, barev a výrazových prostředků, vnitřní řád
- působí chaoticky, nejednotně, příliš jednoduše uspořádaná

- Technika – dovednost v zacházení s výrazovými prostředky, řemeslnost, citlivost k materiálu, propracovanost, ale nepřehlácenost
- + využívá nejvíce možností, není utahaná, bezradná, je velkorysá, nepřehlácená
- neobratně působící, nešikovně, zaměňuje způsoby zacházení s technikami

- Barevnost (kvalita výběru a použití barev, harmonizace, citlivost pro odstíny)

- Kresebnost

- Modelace

Kvalita zobrazování prostoru a
objemu...vzhledem k vývojovému stupni
dětského projevu

- Přiměřenost věku
- Účinnost – síla výrazu daná barevností, originalitou, technikou...kontrast
- Dojem
- Citové působení

Kritéria hodnocení procesu výtvarné činnosti

- Tvůrčí odvaha
- Nápaditost a fantazie
- (Sebe)kritičnost
- Zájem
- Znalosti a jejich použití, rozvoj schopností, progres
- Zručnost
- Snaha
- Soustředěnost
- Možnost sebekritiky, reakce, obhajoby

- hezký
- čistý
- nepovedený obrázek
- líbí - nelíbí

Hodnocení by mělo kultivovat kritické
výtvarné myšlení

Musí respektovat specifika DVP

Nesmí být monologem či ortelem

- Společný dialog v kruhu nad výsledky činnosti
- Nezapomenout zhodnotit celkový průběh

- Nepovedené obrázky a nehody / náhody
- motivace k vyrovnání se s překážkami, ke kreativnímu zvládnání problému

- Hazuková H., Příprava učitele na rozhodování ve VV, Praha UK 1995
- Slavík J., Hodnocení v současné škole, Portál 1999
- Slavík J., Kapitoly z VV, Praha 1994
- Horká H., Výchova pro 21. století
- Hazuková H., Šamšila P.: Didaktika VV, Praha

Je nejlepší jenom chválit?

- děti potřebují hranice
- je potřeba i oceňování ve výchově vyvážit dobře podávanou kritikou
- to co někteří považují za kritiku, je většinou podceňování až ponižování.
- manipulující přístup může zejména předškolní děti velmi neblaze poznamenat.

Dítě vyrůstající v prostředí, které mu neustále podává zprávy, že většina toho, co dělá, je špatně, si místo zdravého sebevědomí a sebeúcty osvojí jen nekonečnou šňůru komplexů.

Naučí se jednat s druhými lidmi tak, jak bylo jednáno s ním, bude hledat svůj "mechanismus pro přežití" a jeho mezilidská "hra" bude nevědomky stejně nefér, jako bylo jednání ze strany jeho rodičů či učitelů

Pokud je však dítě obklopeno nepříjemně podávanou kritikou, cítí se ohroženo a je pošramocen jeho sebeobraz

Vytvoří si pak škálu různých úhybných manévrů či mechanismů jak vyhovět svému okolí.

Dětská psychika se v důsledku pocitu "nikdy neudělám nic dobře" může dostat až do naprosto slepé uličky a rodiče či učitelé se potom diví, proč to dítě dělá různé špatné věci.

- podpora
- pochopení
- hranice
- jasná pravidla

Jak kritizovat a neubližovat

- Základní asertivní dovedností je schopnost mluvit za sebe a oprostít se od obecného hodnocení.
- Je rozdíl říci dítěti například: "Prosím tě, dělej, všichni už jsou hotovi, jen ty se pořád loudáš," nebo asertivně: "Haničko, nelíbí se mi, že jsme vždycky poslední, prosím tě, pospěš s tím oblékáním."
- K správně podávané kritice budeme potřebovat celou škálu sebevyjádření vlastních pocitů, například: "Vadí mi, když...", "Nelíbí se mi, že...", "Zlobí mě, když děláš..." atd.
- Druhou částí správně podané kritiky je žádost o nápravu. Je třeba jasně a pozitivně formulovat, co chceme, aby dítě udělalo. Tedy například: "Ondro, vadí mi, když tady pohazuješ ponožky, odnes je, prosím, do koše na prádlo."
- Správně podaná asertivní kritika tedy obsahuje vyjádření za sebe, co mi vadí (bez zobecňování a hodnocení) a žádost o nápravu (rozkaz s "prosím").
- A nezapomeňme denní snůšky poukazování na nedostatky a nedokonalosti vyvážit neméně stejně velkou pochvalou a povzbuzením, i když se nám to zdá i hloupé a zbytečné: "Prima, Eliško, to se mi líbí, jak jsi to hezky vyhodila."

A) Špatně: "Nikdy po sobě nic neuklidíš!" - obecné, neurčité a degradující, navíc to určitě není pravda, někdy přece jenom něco uklidí.

B) Správně: "Eliško, nelíbí se mi, že máš v pokojíčku nepořádek, vyhod', prosím tě, tyhle papíry do koše." (Rozkazu "uklid' si pokojíček" malé dítě nerozumí, je třeba zcela konkrétně říci, co po něm chceme, například: tyhle papíry do koše, autíčka do košíčku atd.)

Odstrašující věty

"Prosím tě, Kájo, ty se radši nehlas, stejně to zas nebudeš vědět."

- Různé předzvěsti chování v dítěti utváří obraz neschopnosti a pokud je takovýchto zpráv příliš, dítě přijme obraz o sobě, který je mu okolím podsouván. Malý loudající se Kája vlastně bude mít nakonec ze svého loudání užitek. Bude vynecháván z různých domácích činností, protože mu všecko "stejně trvá týden a než bychom se dočkali, to si to radši uděláme sami". A Kája si v klidu žije podle svého, nikdo po něm nic nechce, a to je docela fajn.

Pro rozvíjení jasných a otevřených
mezilidských vztahů můžeme sami přispět
i tím, že se budeme učit:

- a) **sdělovat** kritiku druhému,
- b) **přijmout** kritiku vlastní od druhého
člověka.
- c) umět vhodně na kritiku **reagovat**.

Typickými **reakcemi na kritiku** bývají často:

- 1) pasivita – uražení se, mlčení, popírání pravdivosti aj.
- 2) agresivita – svalování viny na druhého, ironie a sarkasmus, nevhodné slovní výrazy aj.
- 3) asertivita – jde o **základní metody asertivního zvládnání kritiky**:
 - a) otevřené dveře (mlha) – kritikovi v klidu přiznáme, že na tom, co říká, může být i „něco“ pravdy,
 - b) negativní aserce – souhlasíme v klidu s kritikou našich skutečných negativních kvalit,
 - c) negativní dotazování – vede k možnosti otevřeného rozhovoru a aktivního získávání dalších informací o nás od kritika.

Když nás dítě bude kritizovat, rozzlobí se na nás, nemusíme hned tomuto náporu čelit protiútokem poukazujícím na chybu dítěte, jeho drzost, vzteklost aj. Ať již v roli rodiče či učitele se naopak pokusme z jeho poznámek vyjmout racionální jádro a zamysleme se nad tím. Nečiňme hned z projevu dítěte závěry o morálce, jeho lásce a vztahu k nám. Snažme se o argumentech dítěte přemýšlet.

Nezapomínejme na pochvalu!

- ocenění toho, co pro nás druzí v našem okolí dělají. Mnohdy se to, co je uděláno dobře, bere jako samozřejmost. Nešetřme pochvalou za něco, co alespoň trochu stojí za ocenění. A když říkáme to, co se nám nelíbí, co je nám nepříjemné, co nechceme, měli bychom dokázat říci současně i to, co chceme, co si přejeme a jasně to formulovat.

Když se již s kritikou (jakožto negativním hodnocením) setkáme, nebojme se jí.

Naučme se kritiku vnímat, neodsuzovat ji, chápat ji jako podklad změn našeho jednání a současně ji neprožívat přehnaně, za cenu sebepodceňování, sebetrýznění, deprese a úzkosti.

Jako příklad pro nácvik přijímání a proží-vání kritiky uvedeme sociální hry „Hodinu pravdy“ a „Horkou židli“.

- Beleš, L.: Trénink asertivity. Praha, IVV 1990
- Capponi, V. – Novák, T.: Asertivně do života. Praha, Svoboda 1992